

Csudnay Emil – egy századfordulós dszentri fiú története

Csudnay Emil édesapám harmad-unokatestvére, a nagyon népes Brókés család egyik leszármazottja. Szülei, Csudnay Károly (1855-1895) és Csepreghy Karola (kb. 1860-1940) 1880-ban házasodtak. Mindketten gazdag és előkelő családból származtak. Csudnay Károly magyar királyi számellenőrként dolgozott Budapesten. Krisztinavárosban laktak. Egyetlen fiúk született, Emil, 1884. november 16-án. A fiút valószínűleg már gyerekként is elkényeztethették. Apja 1895 tavaszán rövid betegség után, 40 évesen meghalt. Társadalmi helyzetét mutatja, hogy a gyászmiséjét a Mátyás templomban tartották. Emil akkor 11 éves volt, anyja nem házasodott újra. A család pár évvel később visszaköltözött Temesvárra, Csepreghy Karola családja közelébe. Emil onnan került ismét Budapestre egyetemre.

Csudnay Emil 1905 körül¹

Az egyetemi éveiben is jól ment sora, 19 évesen 1903-ban már saját automobillal közlekedett – ezt onnan tudjuk, hogy elgázolta Reich József kereskedőt, aki súlyos sérülést szenvedett. A bíróság végül Csudnayt pénzbírságra ítélte.

— **Az automobil sebesültje.** A könnyelműségéről ismert gavallér, **Csudnay Emil**, három esztendővel ezelőtt automobiljával elgázolta Reich József kereskedőt, a ki súlyos sérülést szenvedett. A budapesti büntető törvényszék ma tárgyalta az esetet, s Csudnayt nyolcvan korona pénzbüntetésre ítélte.

Budapesti Hírlap, 1906 december 30

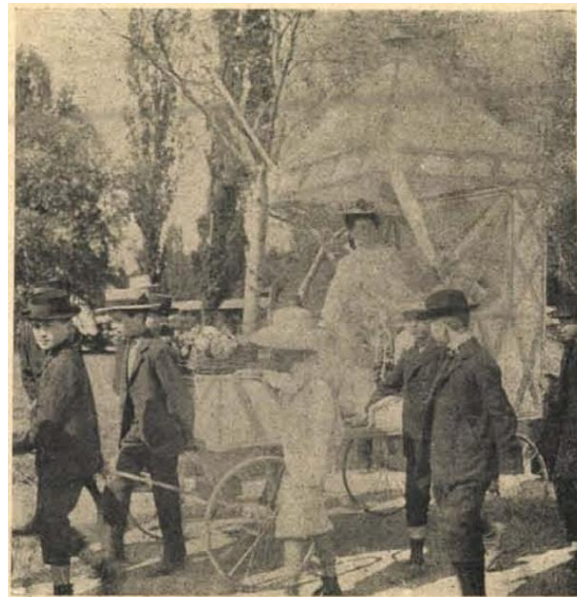
Csudnay Emil az egyetem mellett vagy helyett megkedvelte a színházat, abban is a nála öt évvel idősebb Dóry Margit színésznőt (született 1879 febr. 12). Fiatalemberünk a kapcsolatot

¹ Tolnai Világlapja 1905 június 4. szám

nagyon komolyan vette, hiszen feleségül szeretne volna venni az akkora már felkapott fiatal színésznőt. Családja ezt persze nem támogatta részben a nem előkelő származás (akkoriban zsidó lányt nem illett egy jó családból származó ifjúnak elvenni) részben a színésznő feltehetően nem túl erkölcsös életmódja miatt.

Dóry Margit színésznőről készült képeslapok²

Dóry Margit a kocsijában.
T. V.-L. saját fényképészének felv.

Tolnai Világlapja 1904. június 12.

² <http://postcards.hungaricana.hu> oldalról

Csudnay Emil könnyelmű életét egy darabig finanszírozta a családja, tartozásait kifizették, de egyszer a legnagyobb anyai szeretetnek is vége szakad. Így jelenhetett meg a következő nyilatkozat:

Budapesti Hírlap 1905. július 4-i száma

Az akkori Népszava alapján a nyilatkozattal egy időben a fiút örültek házába tették. Először a Kékgolyó utcai Schwarzer-féle szanatóriumba, melynek lakói a „felsőbb ezerek” közül kerültek ki, hiszen a napi ellátás 200-600 korona között volt. De érdemes elolvasni az egész akkori cikket:

Egy szanatórium titkaiból.

– Saját tudósítónktól. –

Van a fővárosnak egy borzalmas intézete, a Schwarzer-féle szanatórium, melynek köveihez több jajszó, sóhajtás és átok tapad, mint amennyit a Tower nyirkos fülkéiről elmondanak a legsötétebb skót balladák. Pedig nagyon előkelő fészek ez. A Kékgolyó-utca 2. száma alatt valóságos palotaszerű épületek viselik ezt a címet: Schwarzer-szanatórium. Belül is mesésen kényelmes. Csupa fény, csupa ragyogás minden. A betegek (azaz hogy betegek nincsenek), hanem a lakói a felsőbb ezerek közül kerülnek ki. Olyanok, akiknek napi ellátása 200-600 koronába került. Sőt ha „veszedelmes beteg”, akkor többet is hoz az intézettulajdonos tudós professzor konyhájára. Ha valamelyik milliomos családnak alkalmatlan egyik-másik tagja; ha valaki hirtelen akar örökölni jámbor nagybátyja után; ha valamelyik fiatal, kiskoru, vagy esetleg nagykoru tagja az efféle családoknak a maga esze és szíve szerint akar élni: akkor abba a kellemetlen helyzetbe kerülhet, hogy a mi piszok társadalmunk nagyszakállú sarlatánkai kimondják rá a „részleges” vagy „általános” paralizist s bekerül a legmodernebb, de egyszersmind a legszörnyűbb fegyházba: a Schwarzer-féle szanatóriumba. Nekünk semmi közünk ugyan a kiváltságos emberek ügyeihez, de amennyiben ezek között is akad sajnálatraméltó, szerencsétlen ember, s mivel azok a gyötrelmek, amelyekbe belehajszolódnak, általános szempontból is gyalázatosak és türehetetlenek, szó nélkül nem hagyhatjuk.

Április 12-én új lakó került a Schwarzer-féle szanatóriumba. Csudnay Emil 23 éves fiatalember, özvegy Csudnay Károlyné földbirtokos fia. Az épeszű, rendes, komoly fiatalembernek az a büne, hogy a maga lábán akart járni. Valahol a társaságokban megismerkedett Dóri Margit színésznővel s viszonyuk oly bensőséges lett, hogy el akarta venni feleségül. A fiu ebbeli szándékát megmondta anyjának is, aki az előkelő világ

társadalmi szokásai szerint nevelődvén, hallani sem akart arról, hogy fia egy „hírbehozott” színésznőt feleségül vegyen. A fiu hajthatatlannak mutatkozott, sőt Dóri Margitot el is jegyezte. E tényre összeült a családi tanács, és elhatározták, hogy a fiut szanatoriumba csukják. Közben minden segítséget megtagadtak tőle. Élni kellett, a fiunak, még pedig úgy, ahogyan szoktatták s hogy pénze legyen, uzsorásokhoz fordult. A Pressburger-féle uzsoraszövetkezet, melynek dolgai a közelmúltban a sajtót is nagyon foglalkoztatták, ellátta a fiut pénzzel. Az anya megtudta a prezentált váltókból fia dolgait a tanácsért a család barátjához, Gyalokay Lajos rendőrtanácsoshoz fordult. Másnap a dúsgazdag, milliomos asszony kifizette fia adósságait, de egyben a barátilag megkért rendőrség felhajszolta az egész uzsorásbandát és lecsukatta. Néhány nap múltán Csudnay Emilt egyik barátja, – akit a család környékezett meg – felkereste és előadta, hogy otthon hajlandók lennének őt nagykorúsíttatni, de az árvaszékhez beadandó iratokhoz szükséges volna egy orvosi bizonyítvány is, mely épelméjűségét bizonyítaná. A fiu kapott az alkalmon és nagyon megörült. Hálálkodva sietett haza, Lovas-ut 2. számú palotájukba, nem is sejtette, mi vár rá. Ez orvosi bizonyítvány szükségessége révén elcsalták őt a Schwarzer-szanatoriumba, ahol ott is fogták. Sikerült neki néhány levelet kicsempésznie, melynek révén szomorú dolgok kerültek napvilágra.

Mikor bevitték, a főápoló felszólította hogy adja át összes tárgyait. A fiu át is adott mindent, csak jegygyűrűjét és egy amulettet tartott magánál, melyet Dóri Margittól kapott. A főápoló figyelmeztette, hogy adja azokat is át, mert baj lesz. A fiu felháborodott és arcüritötte az ápolót. Erre berohantak a szolgák, leteperték, megrugdosták, agyba-főbe verték és elvették a kérdéses tárgyakat is. Csudnay ennek következtében napokig feküdt betegen. Végre, hogy felocsudott, egyik ápolónak nagy összeg pénzt ígért, hogy ha leveleit kicsempészi. Az ápoló ráállt az ügyre és néhány levelet ki is vitt, de egy alkalommal ittas állapotban kifecsegte a dolgot. Rögtön kidobták állásából, Csudnayt pedig még szigorubban őrizték. A közeli napokban Dóri Margit levelet kapott Pándy Cézár nevű embertől, akit nem ismert. Ez elmondta levelében, hogy a szerencsétlen Csudnay nevében ír, aki megkérte erre s kéri menyasszonyát, hogy ha ír, Szilassy József nevére írjon, mert annak leveleit nem bontják fel, Majd az megmond neki mindent. Ez is kitudódott később s Csudnayt magánzárkába csukták. Pándy Cézár egy gyulai gazdag orvosnak a fia s Szilassy Józseffel együtt ők is a szanatórium lakói. Leveleikből és Csudnay leveleiből is, melyeket ők csempészték ki, megdöbbentő rejtelmi olvashatók ki a szanatóriumnak. A szerencsétlen fiu, aki teljesen épeszü és egészséges, pokoli kinokat szenved el porkolábjaitól. De nem csak ő, hanem a többi szerencsétlen is, akik oda vannak zárva. A szerencsétlen Degenfeld gróf, akit Fedák Sári miatt csuktak e borzasztó helyre, valószínűleg áldozatául is esik e gyötrelmeknek. Érdekes Csudnay Emil egyik levelének erre vonatkozó részlete, melyet szószerint idézünk:

„Apropo! A napokban volt itt Zsazsa (Fedák Sári) az öreg Schwarzerrel tárgyalt Degenfeld gróf érdekében, ki nekem a szobámban elődöm volt. Most jutottam három hét után levélíráshoz. Annyira vigyáznak rám, hogy borzasztó! Jönnek, nem irhatok!”

Olvasni e leveleket is irtózat. Mondjuk, ez az esen nem eset. Nem is az a fontos, hanem ilyen gyalázatos felrugdosása a személyes szabadság jogának minden jóérzésű ember lelkét felháborítja.³

Dóri Margit az ügyet a következőképp mesélte el:

³ Népszava 1905 május 23. szám

Csudnay Emil romlásáért engem okolnak és főleg a család részéről úgy szeretnének feltüntetni, mint a fiatalember rossz szellemét. Pedig a dolog éppen fordítva áll. Csudnay engem anyagilag is sulyos helyzetbe sodort és erkölcsi alapomat is megrontotta. A nyáron sok rábeszéléssel rábirt, hogy bontsam fel szerződésemet és legyek a menyasszonya. Csudnay édesanyja nekem akkor levelet írt, amelynek egy része így szól:

„Fiam tegnap részletesen és őszintén elmondotta ön iránt táplált érzelmeit, nekem nincs is ellene semmi kifogásom, mert egy művelt és kedves nő nagyban elősegítheti egy férfi jövődöbeli boldogulását. Csak azt óhajtom, hogy fiam tanulmányait ne hagyja abba, mert társadalmi állása, mai világban, bármely vagyona is van valakinek, főkellék. Reményilem, hogy kedves társaságában fiam még hasznos és számottevő tagja lehet a társadalomnak”.

E levél után többé nem haboztam és elfogadtam Csudnay ajánlatát. Komoly embert akartam belőle faragni, tanárokat fogadtam melléje, de minden igyekezetem hiábavaló volt. Nem akart megokosodni. Édesanyja ezenközben is egyre biztatott leveleiben. Pénze a fiatalembernek ekkor már nem volt, mellettem nem költekezhetett. A Népszínház egy másik tagjára verte el a pénzét, akinek százforintos csokrokat, ezerforintos ékszereket ajándékozott. De nekem nem is kellett az ő pénze. Szerényen éltünk, Csudnay javulást mutatott és azt hittem, végleg jó utra tért. November végén aztán, hogy anyjánál nagyon sürgette a házasságba való beleegyezést, özvegy Csudnayné három testvérével családi tanácsot tartott. Ezen a tanácskozáson a testvérek mind ellenünk fordultak s azt mondták Emil anyjának: „Ha te ebbe a házasságba belegyezel, téged csukatunk az örültek házába!” December másodikán pedig rávették, hogy fivéréhez Csernovicba utazzék, fiát minden támasz és egy fillér nélkül hagyva itt. Csudnay Emil ezután tisztán abból élt, amit tőlem kapott. Nálunk ebédelt, vacsorázott, mert hisz éhen nem hagyhattuk veszni. Vettem neki még fehérneműt is és még a mosóda számláját is én fizettem ki. Háromezer forint kölcsönt vettem fel a házamra s ezt az összeget mind Csudnay kapta. A kölcsönről mindig írást adott nekem. Nemrég azonban rájöttek, hogy a hátam mögött rejtelmes utakon pénzt szerez és mig én úgy takarékoskodtam, hogy villamoson sem igen jártam, ő gumikerekeit bérelt. Ujabb botránytól félve, végleg kiadtam az utját. Ő megígérte, hogy anyjához Csernovicba utazi, én meg Kunszentmiklósrá egy nagynénémhez mentem. Tegnap este jöttem haza és ekkor tudtam meg, hogy Csudnay váltót hamisított.⁴

Bírósági tárgyalásán Csudnay erről később ezt nyilatkozta:

Két éve, hogy megismerkedtem egy hölgyel, a kit megszerettem s eljegyeztem magamnak. Édesanyám beleegyezett, hogy ezt a hölgyet, a nevét talán nem szükséges elárulnom nőül vegyem, csak azt kötötte ki, hogy előbb fejezzem be a tanulmányaimat. Ámde a család, különösen a két nagybátyám, ellene volt ennek a házasságnak s rábeszéltek édesanyámat is, hogy vonja vissza a beleegyezését. Ettől fogva sok zaklatást kellett elszenvednem. Becsukattak, mint bolondot a Schwarzer-féle intézetbe s csak az ujságok jóakarátának köszönhetem, hogy onnét hat hét múlva kiszabadultam. Majd a lipótmezei örültekházába vittek, de négy hét múlva onnét is elbocsájtottak, mert belátták, hogy semmi bajom nincsen. A családi tanács ekkor elhatározta, hogy édesanyám menjen külföldre s bizzon engem a sorsomra. Anyám el is utazott Csernovitzba s én itt maradtam egy krajcár

⁴ Népszava 1906 március 16. szám

*nélkül. Nem tudtam, mihez fogjak. Írtam anyámnak, hogy küldjön pénzt, de ő még csak nem is válaszolt a leveleimre. Elhagyatottságomban s kényszerűségből egy szerencsétlen pillanatban az az ötletem támadt, hogy váltóra veszek pénzt s ráírtam a váltóra a nagybátyám nevét. Megtettem ezt máskor is s mindig szó nélkül kifizették a váltómat.*⁵

Magáról a váltóhamisításról idézzük a Budapesti Hírlap 1906 március 15-i számát:

Szinte gyerek volt még Csudnay Emil, a mikor Temesvárról fölkerült a budapesti egyetemre. Édes anyja, a kinek a szemefénye volt, ellátta mindennel, a fiu pedig jó módjában mohón szédült az élvezetek karjába, a mely itt a fővárosban csábító öleléssel fogadja a vagyonos fiatalembereket. Mintegy másfél esztendeje Csudnay Emil állandó látogatója egy fővárosi színháznak s a festett világ egészen elbódította az amugy is exaltált fiatalembert. Beleszeretett egy ismert, nálánál idősebb fővárosi színésznőbe, a ki maga is pazar életmódhoz volt szokva, házardul bánt a pénzzel, játszott évekkel ezelőtt Montekarlóban a ruletten, itthon a lóversenyen, sőt egy darabig saját versenylova is volt. Ez a színésznő szívesen fogadta a fiatalembert, a ki utóbb annyira beleszeretett, hogy feleségül akarta venni. De közben nem csak elpazarolta pénzét, a miből fényesen megélhetett volna, hanem még adósságot is csinált, persze, mint kiskorú ember, uzsorakamatra. A dologba végre is beleszólt az ifjú családja: rendezte az adósságokat, a fiut pedig orvosi tanácsra ideggyógyító-intézetben helyezte el. Csudnay Emil a szanatóriumból rajongó hangu leveleket irt a színésznőnek, a ki viszont esküdözött neki, hogy hü marad hozzá és meg fogja szabadítani. A leveleket utóbb elfogdosták, s akkor apróhirdetés útján ment az érintkezés. Csudnay Emilt csak annál inkább izgatta a dolognak ez a romantikus fordulata. Két hónapi időzés után kibocsátották a szanatóriumból, mint gyógyultat. Ez a gyógyulás azonban csak látszólagos volt. A fiatalember, a kit ezután is állandóan támogatott a családja, továbbra is rabja maradt kárhozatos szenvedélyének, folytatta régi életmódját és mindenáron arra törekedett, hogy feleségül vehesse a színésznőt, a ki pedig utóbb akár már le is mondott volna róla. A költekező életmód végre is bajba sodorta Csudnay Emilt. A minap megszorult pénz dolgában s ekkor egy négyezer koronás váltót hamisított nagybátyja, Csepreghy István volt országgyűlési képviselő nevére. Ugy gondolkozott, hogy nem lesz baj belőle, mert végső esetben ezt az adósságát mindenképpen ki fogják fizetni érte. Csudnay a váltót, a melyen Csepreghy mint elfogadó szerepelt, a minap elvitte Vincenti Lajos építési vállalkozóhoz és kérte, hogy szerezzen neki rá pénzt. Vincenti Engesser János ügynökhöz utasította, a ki ugy nyilatkozott, hogy hajlandó a váltót a Fleiszinger és Kalupka budapesti cégnél leszámíttatni. A cég meg is csinálta az üzletet: a négyezer koronás váltó fejében egy háromezerhatszáz korona értékű automobilt akart adni Csudnaynak. Ma délelőtt kellett volna az árut és a pénzt átadni, a cég azonban tegnap este óvatosságból prezentálta a váltót az elfogadó gyanánt szereplő Csepreghynél, hogy meggyőződést szerezzen az aláírás valóságáról. Csepreghy kijelentette, hogy ő a váltót nem irta alá, Így került az ügy a rendőrségre, s Csudnayt, a mikor ma délelőtt megjelent a cég dohány-utcai irodájában, hogy váltója ellenértékét megkapja, igen kellemetlen meglepetés érte: ott várt rá már két detektív, a kik letartóztatták és nyomben bekisérték a főkapitányságra. A szerencsétlen fiatalember kihallgatása alkalmával mindent őszintén megvallott. Azt hitte,

⁵ Budapesti Hírlap 1906 április 25. szám

ugymond, hogy a váltót, épp azért, mert hamis, ki fogják fizetni érte. A rendőrség fogva tartotta a megtévedt ifjut.

Az akkori Népszava így értékelte az esetet:

Burzsua-morál. Néhány hónap előtt írtunk Csudnay Emil joghallgatóról, egy nagyon gazdag özvegy asszony egyetlen fiáról. Nagy botrány révén emlegették a nevét. Arról volt szó, hogy szerelmes lett Dóri Margit színésznőbe és el akarta venni. Özvegy anyja és gazdag rokonsága azonban egyik gátat a másik után vetették akarata elé, mert Dóri Margit zsidó és hozzá még színésznő is; „egy Csudnay” pedig az előkelők társadalmi felfogása szerint ilyen nőt nem vehet el feleségül, bárhogyan szeresse is.

...
A fiut urnak nevelte éppen az anyja, aki egy fillért sem adott aztán neki s csak természetes, hogy a fiatalembert ma a rendőrség csalás és váltóhamisítás miatt letartóztatta. Az „utolsó Csudnay” nem vehetett el egy zsidólányt, egy sokat emlegetett színésznőt, - de váltóhamisító, csaló, az lehet. Ez a burzsua-morál. A nevére féltékeny gazdag, nárobi család utolsó sarja, a roppant vagyonu özvegyasszony egyetlen fia, tehát meg fogja lakni a börtönöket. Jó bosszuja volt ez a sorsnak. Most igazán sirhat a mama is, meg a familia is.⁶

Csudnay Emil nem ült sokáig előzetes letartóztatásban, hamarosan megjelent Dóry Margit, kifizette a fiú adósságát és letette a biztosítékot is. Csudnay Emilt első- majd másodfokon is felmentette a bíróság, merthogy „a följelentés megtételekor a váltó még nem volt értékesítve, s így az okirathamisítást nem lehetett megállapítani”⁷.

Ha minden igaz ekkor házasodtak meg és Dóry Margit feladta színészi pályáját, karrierjét szerelméért.

Színházi pletykák.

Budapest, márczius 29.

Egy Házasság.

— Dóry Margit esküvője. —

A regényírók és a lírai poéták ösmernek csak olyan szerelmet, mint a milyen a Dóry Margité. A regényírók és a lírai poéták dicshimnuszokat zengenek azokról, a kik minden poklokon keresztül is követik a hőst, a ki elbukik, majd fölkel ismét, azután törtet előre, hogy újra elbukjék, újra felkeljen ... és így törtetve, csetelve-botolva jusson el életének nagy céljához.

Mert hiszen az kétségtelen, hogy minden életnek van egy nagy célja s minden ember afelé törekszik, a mig e sártekét járja. Az életünk célját elérjük, vagy nem érjük el; a szerint, hogy miként adatott meg nekünk. De a törtetés, a vágyakozás, a törekvés nem marad el egyikünkknél sem! . . .

E poétikus előbeszéd után pedig hadd mondjam el egyszerűen, magyarosan; hogy Dóry Margitéknél — lakodalomra készülnek, csendben, titokban.

Van-e, a ki Dóry Margitot ne ösmerné? Abból az időből, a mikor az Opera balletjében tánczolt, vagy abból az időből, a mikor a Nemzeti Színház-nak, a Magyar Színház-nak,

⁶ Népszava 1906 március 15. szám

⁷ Budapesti Hírlap 1906. október 4

vagy a Királyszínház-nak volt tagja. Abból az időből, a mikor a Stefánia-uton robogott állandóan szép fogata és a lóversenytéren aratta a legszebb sikereit; vagy abból az időből, a mikor félre vonult mindentől és csak önmagának élt csöndesen, nagyon csöndesen

Ez az utóbbi idő volt a mostani állapotnak az előszele.

Dóry Margit szerelmes lett. Komolyan. Igazán. Nagyon megszeretett valakit. És lemondott a fogatokról. És lemondott a lóversenyről, a szenzációs toalettekről, lemondott mindenről-mindenről . . .

Még a színpadról is.

Pedig milyen nehéz a színpadról lemondania annak, a ki már annyit sütkérezett a rivalda verőfényében.

De hát Amor mindenkit meggyőz és mindenkit legyőz.

Ime, Dóry Margit lemond mindenről, — csak a vőlegényéről nem mond le. Pedig mennyi mindennel kell megküzdenie! És ő küzdött és küzd és — a jövő héten lakodalom lesz a Dóryék portáján.

Igy csiripelik azok a színházi verebek, a kik mindent tudnak.

Az ő lelkük rajta! ...⁸

Két évvel később Csudnaynak újabb bírósági ügye támadt, igaz ekkor mint sértett tett feljelentést. Történt, hogy Csudnaynak ismét elfogyott a pénze, kölcsönt vett fel és sokkal magasabb összegű váltót írt alá fedezetül. Mikor nem tudott fizetni a hitelező feljelentette az akkor katonai szolgálatban lévő Csudnayt az ezredparancsnokságnál. Ezt azután Csudnay megsokallta és feljelentette a hitelezőt uzsora miatt. Miután az uzsorás ügyvédje megegyezett Csudnayval, hogy semmisnek tekintik a kötelezvényt a feljelentést ejtették.

Csudnay Emil valószínűleg a házasságban megnyugodott, nem találni vele kapcsolatos újabb botrányról szóló cikket. Ezekben az években születnek Klára és Manola lányaik is. Ezekben az években hosszabb időt töltött Francia- és Németországban.

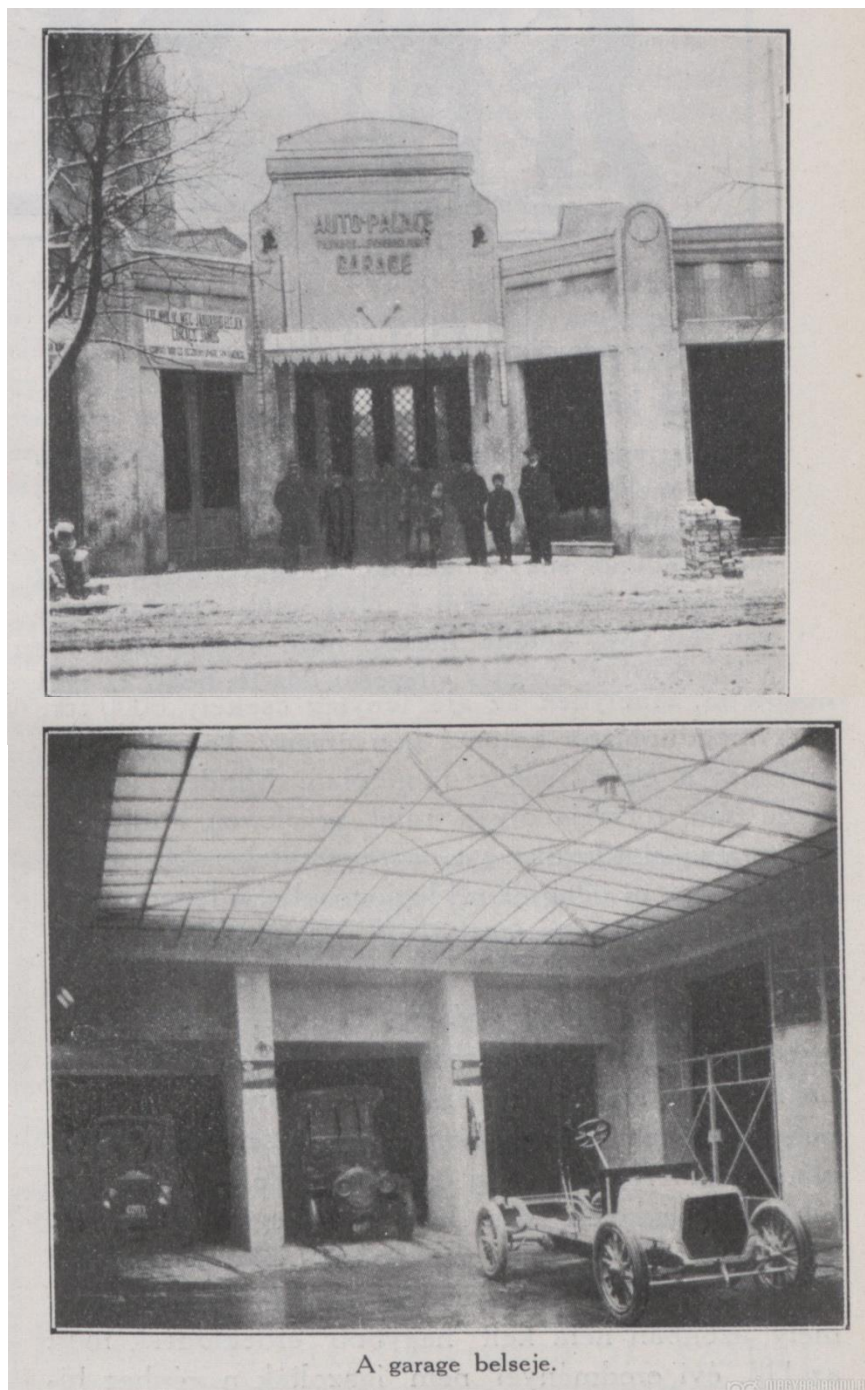
1910-ben tért haza és akkor átvette családjá vagyónának kezelését. A háború alatt a hadianyag gyártásával foglalkozó gyár vállalatot vezette. Autószalonja van Budapesten, a Fiat autó hirdetéseiben név szerint szerepel más hírességekkel együtt akik Fiaton járnak.

Budapest, I. kerület, Krisztina krt 32

Ma már modern irodaház található itt. Az egykori bérház földszintjén 1912-ben Csudnay Emil Auto Palace néven rendezett be garázst és bemutatótermet, ahol kezdetben a francia Panhard-Levassor cég gyártmányait árusították: “Az öblös helyiségbe az est beálltával egymásután gördülnek be a hatalmas gépkocsik. A garage egy részét a legújabb Panhard-Levassor chassis-k foglalják el. A garage udvarán van a biztonsági készülékkel ellátott benzinfújtó, míg a bejárattal szemben a tágas és tökéletesen felszerelt javítóműhelybe jutunk. A javító-műhely oly kifogástalan berendezésű, hogy a vállalat a legkényesebb munkát is a legnagyobb biztonsággal látja el”.⁹

⁸ Magyar Színpad 1906 március 9.

⁹ <http://magyarjarmu.hu/helyszinek/budapest-i-kerulet-krisztina-krt-32/>

A szalonról készült képek az Autó magazin 1912-es kiadásából

1923-ban Lettország képviseletében konzul, majd 1927-től főkonzul. 1924-ben Csudnay Emil „automobiliparos és kereskedő” magyar királyi kormánytanácsosi címet kap „közhazsnú érdemes tevékenysége elismeréséül”. 1927 októberében „A kormányzó a külügyminiszter előterjesztésére Csudnay Emil Budapestre kinevezett lett tiszteletbeli főkonzulnak a működési

engedelmet megadta.”¹⁰ Mint kormányfőtanácsos és főkonzul rendszeresen fogadja, kíséri a lett delegációkat. 1929-ben érdemeiért megkapta a lett Három Csillag-rend középkeresztjét.

— (Lett diákok Budapesten.) A lett nemzeti diákszövetség, a „*Latvian Studentu Padome*” magyarországi tanulmányutat rendezett, amelynek mintegy 25 egyetemi hallgatóból álló résztvevője ma este érkezett a bécsi hajóval Budapestre. A diákokat a magyar diákkülföldi bizottság képviselői fogadják a hajóállomáson, ahol **Csudnay Emil** kormányfőtanácsos, lett főkonzul is megjelent.

Budapesti Hírlap, 1928 június

— (A lett pénzügyminiszter Budapesten.) J. Bokalders dr., Lettország pénzügyminisztere, szombaton Varsóból átutazóban — ahol fontos pénzügyi és közgazdaságot érintő tanácskozásokat folytatott — Budapestre érkezett. Fogadására megjelent a pályaudvaron **Csudnay Emil** kormányfőtanácsos, budapesti lett főkonzul, akinek társaságában vasárnap megtekintette a főváros nevezetességeit. A miniszter hétfőn utazott el Budapestről Danzigba, ahonnan Gdyniába, a lengyel kikötővárosba megy.

Budapesti Hírlap, 1929 október

Lett repülők Budapesten

Csütörtökön délután 4 óra 9 percek három *Smolil*-rendszerű kétfedeles és kétüléses lett katonai bombavető és földérítő repülőgép érkezett a mátyásföldi repülőtérre. A gépekből hat repülőtiszt, *Kaneps* és *Munters* kapitány, *Mellups*, *Pagrods* és *Linins* főhadnagy szállott ki, *Indans* alezredes vezetésével. A lett katonatisztek Rigából indultak európai körrepülő útjukra és Berlin —Prága, valamint Bécs érintésével érkeztek Budapestre. A három repülőgép Bécsből 2 óra 42 percek startolt, tehát az Aspern — Mátyásföld utat 1 óra 18 perc alatt tették meg. A repülők nem a legrövidebb úton jöttek, mert a Duna völgyét követve, a táj szépségeiben gyönyörködtek. Gépjük maximális sebessége óránként 260 kilométer.

A repülőtéren ünnepiesen fogadták a lett katonatisztek. Először **Csudnay Emil** kormányfőtanácsos, lett főkonzul, majd a honvédelmi miniszter nevében *Schiller* Antal vezérkari ezredes és végül a Légügyi Hivatal részéről vitéz *Rákosi* György dr. légügyi igazgató üdvözölte a repülőket. Ezután a lett repülők gépjük a hangárba vitették. Az egyik gépet, amelynek hűtője az úton megsérült, azonnal magyar szerelők vették munkába. A repülőtisztek autókba szálltak és megtekintették a fővárost, majd pedig a Vadászkürt-szállóban levő szállásukra mentek.

A Légügyi Hivatal csütörtök este ünnepi vacsorát rendezett a Szent Gellért-szálló márványtermében a lett repülőtisztek tiszteletére. A vacsorán *Schiller* Antal vezérkari ezredes jelent meg a honvédelmi miniszter képviselésében és résztvettek még a lett repülőknél kívül **Csudnay Emil** kormányfőtanácsos, lett főkonzul, *Rákosi* György dr., a Légügyi Hivatal főnöke, vitéz *Csicsery* Gyula százados, és *Szentiványi* Rezső légügyi felügyelő.

A lett repülők pénteken reggel hét órakor startolnak Belgrád felé, ahonnan Bukaresten, Lembergben és Varsón át Dwinszkbe, onnan pedig egyhuzamban Rigába repülnek vissza.

Budapesti Hírlap, 1930 szeptember

¹⁰ Budapesti Hírlap 1927 október 11.

1930-as években azonban a szerencse elpártolt mellőle. Először meghalt felesége 1930 áprilisában, mindössze 45 éves volt. Majd ugyanebben az évben Csudnay csődbe került, el kellett adnia autószalonját is. Lovas úti házukba bérlők költöznek, részben ebből kellene törleszteni az adósságokat. 1931-ben édesanyjával felvették az egyik bérlőtől a bérleti díjat, miközben az a zárgondnoknak járt volna, emiatt 1933-ban család vétsége miatt 1-1 hónap felfüggesztett fogházra ítélték őket. 1934 végén az ingatlant értékesítették, valószínűleg a befolyt 90 ezer korona az adósság kifizetésére ment el. Csudnay 1934-ben már vagyontalansági esküt tett ezzel jelezve, hogy a fennmaradó adósságokat már nem fogja tudni semmiből sem fedezni.

Sajnos Csudnay Emil és lányai¹¹ sorsa ezután már alig ismert, egy bejegyzés szerint az ötvenes évek elején Gyöngyöspatára deportálták:

A Racsak Alajos-tanyán, a Bodicsi-tanyán és a faluban több háznál Budapestről kitelepítetteket helyeztek el. Az összetételük elég vegyes lehetett, volt, akinek még a Monarchia korabeli tiszti múltját rótták föl (Kemények), voltak köztük horthysta katonák, rendőrök, de került ide külszolgalatból tallini nyugalmazott főkonzul (Csudnai Emil) vagy közismert gyáros (Dóra Mihály „reszelőkirály”) is. Családtagjaikkal együtt körülbelül negyven-ötven személyt deportáltak Gyöngyöspatára, kitelepítésüket 1953-ban vonták vissza, Nagy Imre kormányra kerültével. A Csudnai és a Dóra család viszont megszerette a falut, s még évtizedekig itt maradt.¹²

Próbálok újabb részleteket kutatni, mert élete így részleteiben is érdekes lenyomata az akkori kornak.

A politikai lexikonban így örökítették meg:

¹¹ A zsidó szokások és akkori törvény alapján a lányok zsidónak számítottak, így sorsukat lehet megpecsételte az akkori politika

¹²

http://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/telepulesek_ertekei/100_falu/Gyongyospata/pages/012_haboru_utan.htm

Magyarország

Csudnay Emil, főkonzul. 1884. nov. 16-án született Budapesten. Tanulmányait Budapesten végezte, azután hosszabb időt töltött Német- és Franciaországban.

1910-ben tért haza és akkor átvette családja vagyonának kezelését. A háború alatt a hadianyag gyártásával foglalkozó gyár vállalatot vezetett és itt működött a háború végéig.

1923-ban átvette Lettország képviselőiét, mint konzul, 1927-ben pedig főkonzullá lépett elő. E tisztségében intenzív munkásságot fejt ki a Magyarország és Lettország közötti kereskedelmi kapcsolat kimélyítése körül. Tevékeny részt vett a magyar képviselők 1925. évi lettországi látogatásának előkészítésében. Munkássága elismerésül többször részesült kitüntetésben. 1924-ben megkapta a kormánytanácsosi címet.

Csuha István, volt országgyűlési képviselő

Az 1929-es kiadású Magyar Politikai lexikon Csudnay szócikke

2018. április 11.

Viertl Béla

bela.viertl@gmail.com